

Sygn. akt IV CZ 85/15

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa A. K.

przeciwko A. Spółce Akcyjnej w D.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 5 lutego 2016 r.,

zażalenia powoda

na wyrok Sądu Apelacyjnego

z dnia 3 czerwca 2015 r.,

1. oddała zażalenie;

**2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego przed Sądem Najwyższym w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny, na skutek apelacji pozwanego, uchylił wyrok Sądu Okręgowego w L. z dnia 17 października 2014 r., którym została zasądzona od pozwanego na rzecz powoda kwota 411.740,17 zł z odsetkami ustawowymi i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Ustalił, że na podstawie zawartych umów pozwany kupił od powoda aluminium A4, które zostało wydane i powód wystawił dwie faktury na kwoty 202.427,50 zł i 209.312,67 zł. W toku sporu pełnomocnik pozwanego złożył oświadczenie o potrąceniu wierzytelności pozwanego w łącznej kwocie 420.755,29 zł z tytułu odszkodowania za szkodę poniesioną wskutek nienależytego wykonania przez powoda umów przez dostarczenie towaru o zaniżonych parametrach jakościowych w stosunku do aluminium zamówionego.

Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji, że oświadczenie o potrąceniu wierzytelności nie było dostatecznie skonkretyzowane a nadto wskazał, że Sąd ten mimo stwierdzenia, że pozwany nie wykazał istnienia wierzytelności zgłoszonych do potrącenia, nie badał żadnych merytorycznych przesłanek określonych w art. 498 § 1 k.c. Pełnomocnik pozwanego złożył powodowi w formie pisemnej oświadczenie o potrąceniu oznaczając jako źródło swej wierzytelności odszkodowanie kontraktowe wynikające z nienależytego wykonania umów w łącznej kwocie 420.755,29 zł., a więc w sposób wystarczająco sprecyzowany wyraził wolę potrącenia całej wierzytelności dochodzonej pozwem. Powód zajął merytoryczne stanowisko i obie strony szeroko zakreśliły zakres postępowania dowodowego, lecz Sąd pierwszej instancji na jedynej rozprawie dopuścił dowody z dokumentów dołączonych do pozwu i jednego dokumentu dołączonego do sprzeciwu tj. oświadczenia o potrąceniu oraz oddalił wszystkie wnioski dowodowe stron jako zbędne.

W ocenie Sądu drugiej instancji błędny pogląd Sądu Rejonowego, że oświadczenie o potrąceniu nie wywołało skutku materialnoprawnego określonego w art. 498 § 1 k.c. z tej tylko przyczyny, że nie było dostatecznie skonkretyzowane, jest równoznaczny z nierozpoznaniem istoty sprawy, skoro Sąd ten w ogóle nie badał przesłanek określonych w tym przepisie. Z tego względu oraz konieczności

przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego w zakresie zbadania merytorycznych podstaw potrącenia, zarzutu przedawnienia wiarygodności przedstawionych do potrącenia i obrony pozwanego na ten zarzut opartej na art. 5 k.c. wydał orzeczenie kasatoryjne na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

W zażaleniu od tego wyroku powód wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu. Zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez bezpodstawne przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał sprawy wskutek rzekomego braku zbadania przez Sąd Okręgowy przesłanek z art. 498 § 1 k.c., oraz oddalenia wniosków dowodowych stron oraz uchylenia się przez Sąd Apelacyjny od własnej oceny dowodów dopuszczonych przez Sąd Rejonowy, co doprowadziło do nieuzasadnionego braku rozpoznania sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Treść uzasadnienia zarzutu podniesionego przez żalącego powoduje konieczność wyjaśnienia charakteru zażalenia oraz zakresu kognicji Sądu Najwyższego w toku rozpoznawania tego środka odwoławczego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że kontrola dokonywana w ramach tego środka ma charakter formalny, a zażalenie ma służyć zbadaniu, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Dokonana kontrola ma charakter czysto procesowy, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*, wobec czego nie jest dopuszczalne badanie merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji i kontrola materialnoprawnej podstawy wyroku, ta bowiem jest zarezerwowana do przeprowadzenia wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym. Konsekwencją jest wąskie określenie granic kognicji Sądu Najwyższego, a odmienne ich ujęcie jest niedopuszczalne (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012, I CZ 136/12 z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12 - nie publ.).

Postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny, a to oznacza, że sąd drugiej instancji nie może ograniczać się jedynie do oceny zarzutów apelacyjnych, lecz musi dokonać własnych ustaleń i poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego. Uwzględnienie apelacji powinno zatem prowadzić do wydania orzeczenia reformatoryjnego, a jedynie wyjątkowo orzeczenia kasatoryjnego w wypadkach przewidzianych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. – stwierdzenia nieważności postępowania, nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz wtedy, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W wypadku wskazania przez sąd drugiej instancji nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji jako podstawy uchylenia wyroku, zakres kognicji Sądu Najwyższego ogranicza się do zbadania, czy sąd odwoławczy prawidłowo rozumiał to pojęcie oraz czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji, natomiast poza tym zakresem pozostaje prawidłowość poglądu prawnego wyrażonego przez ten sąd.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, LEX nr 50750, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635, z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Żalący, błędnie pojmując charakter wniesionego środka odwoławczego, zarzuty zażalenia odniósł w przeważającej części do merytorycznego stanowiska Sądu Apelacyjnego, przytoczone argumenty zwalczają bowiem pogląd prawny tego Sądu w zakresie przyjęcia, że oświadczenie o potrąceniu zostało dostatecznie skonkretyzowane co do wierzytelności przedstawionej do potrącenia. Wywody te nie mogą zostać poddane kontroli, ocena prawidłowości stanowiska

materialnoprawnego Sądu odwoławczego nie należy bowiem do kompetencji Sądu Najwyższego realizowanej w postępowaniu zażaleniowym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Skoro w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji nie dokonał żadnych ustaleń faktycznych stanowiących podstawę merytorycznej oceny przesłanek określonych w art. 498 § 1 k.p.c. i uchylił się od dokonania tej oceny, to prawidłowo zostało wskazane nierozpoznanie istoty sprawy jako przyczyna orzeczenia kasatoryjnego. Nie można więc przypisać Sądowi drugiej instancji błędnego rozumienia pojęcia „nierozpoznanie istoty sprawy”, co czyni niezasadnym zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c.

Konieczność czynienia przez sąd odwoławczy po raz pierwszy wszystkich ustaleń faktycznych w tym zakresie czyni także zasadnym uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji z uwagi na obowiązek respektowania konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNIC z 2013 r., nr 5, poz. 68). Dokonanie tych ustaleń w całości przez Sąd odwoławczy oraz dokonanie na ich podstawie oceny prawnej pozbawiłoby obie strony możliwości kwestionowania ustalonej podstawy faktycznej z uwagi na zakaz oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub dowodów, określony w art. 398³ § 3 k.p.c. oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 *in fine*), a tym samym naruszyłoby konstytucyjną zasadę dwuinstancyjności.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., o kosztach postępowania zażaleniowego rozstrzygając zgodnie z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c.

kc